Ч. 45 (11.376). Львів, пятниця 1. березня 1929. Рік XLVII.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА
Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 49-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

## Новий устрій Польщі.

**Внесок ББ на зміну конституції.**

*Варшава, 22. лютого 1929.*

Щойно вчора, 21. лютого ц. р., роздано послам соймовий друк ч. 444 з повним текстом внеску Безпартійного Бльоку в справі зміни конституції. Отже щойно від вчора відомий повний офіціяльний зміст того оригінального законопроєкту, який досі появився у часописах лише у короткому або довшому переповідженні. Тому щойно нині ми в силі підкреслити найважніші його основні моменти. Наразі обмежуюся до суто річевої оцінки, не вдаючися покищо у висновки політичного характеру.

Проєкт Б. Б. вносить такі основні зміни до конституції з 17. березня 1921 р., доповненої новелею з 2. серпня 1926 р.:

дає повноту влади президентові Річипосполитої, обмежує права законодатних палат, особливо сойму, зводить до мінімум посольську (сенаторську) недоторканість та обмежує значіння заступництва непольського населення до мінімальних границь.

Новий законопроєкт подає 70 нових статтей (артикулів), які вводять у теперішню конституцію (126 ст.) зміни. Після переведення тих змін нова конституція складалась би з 12 уступів, разом 143 ст. Очевидно, що будемо брати під увагу лише найбільш суттєві пропоновані зміни.

**I. Президент Річипосполитої.**

Ст. II. проєкту каже, що найвищим представником влади в державі є президент Річипосполитої. По думці обовязуючої конституції (також ст. 2) президент є лише головою (шефом виконавчої влади, законодатна влада належить до сойму і сенату, а судейська до незалежних судів. Усі ті чинники влади в дотеперішній конституції є рівнорядні. Новий проєкт зриває з принципом поділу і рівнорядности тих 3-ох чинників влади і переносить повноту влади на особу президента, роблячи його таким робом чинником, так сказатиб, суперативним. Щоби оправдати повноту влади й авторитет президента, проєкт вводить, як новину, вибір президента загальним голосуванням населення (плебісцитом), однак одночасно обмежує свободу волі населення двома обовязковими кандидатами, з яких одного встановляє уступаючий президент, а другого представляє Національне Зібрання, себто сойм і сенат на спільному засіданні (на якому по обовязуючій конституції вибирають президента).

У випадку опорожнення уряду президента або неможности виконування його обовязків, заступає його голова ради міністрів, а не маршалок сойму, як досі. Президент склинує, отвирає, відкладає і замикає сойм і сенат та має право перед скінченням каденції (5 літ) сойм і сенат розвязати, однак лише раз з тої самої причини. Подібні постанови обовязують і тепер, з тою основною ріжницею, що по думці проєкту у всіх тих справах розпорядки президента не вимагають контрасигнатури (підпису) голови ради міністрів, себто президент не потрібує на це пропозиції ради міністрів — як досі. Такого права розвязування законодатних палат без контрасигнатури міністрів — не має навіть монарх у конституційній державі.

Президент має право замикати сесію сойму і сенату, а лише бюджетової сесії, що починається найпізніше в листопаді (тепер в жовтні), від заголошення в соймі бюджетового законопроєкту, не має права зачинити перед полагодженням бюджету, чи то перед уплином речинців на його полагоду.

Президент іменує голову ради міністрів (теж без контрасигнатури) та всіх членів кабінету. Компетенцію ради міністрів та поодиноких міністрів, число міністрів і їх взаємини — визначує президент Річипосполитої своїм розпорядком; тепер потрібний для цього окремий закон (ст. 63 конст.). Рада міністрів і поодинокі міністри відповідальні за свою діяльність перед президентом, незалежно від їх відповідальности перед соймом (про що нижче). Президент іменує голову державного трибуналу (триб. стану) і 4-ох його членів (на всіх 13; 4-ох членів вибирає сойм — замісць теперішніх 8, і 4-ох сенат). Президент рішає про важність опротестованих виборів (мандатів) сойму і сенату, а не Найвищий Суд, як досі. Це останнє право президента є нечуваною прерогативою голови держави! Президент має також законодатну власть, і то більшу, ніж колишній австр. монарх на основі ославленого § 14. По думці 53 ст. нового проєкту, президент має право в часі, коли сойм розвязаний, і в випадку „державних конечностей“ (поняття дуже розпливчате) також в часі зачинення сесії (зачинення сесії, як сказано вище, залежить також від волі президента) видавати декрети з силою законів. Що правда, деякі справи вилучені зпід права декретувати їх, нпр. зміна конституції (тоді вже більше неактуальна!), зміна виборчої ординації, бюджет, грошева система, позбування і обтяжування державного майна, накладання нових податків і підвищування істнуючих поза 10 проц. (до 10 проц. можна!), затягання позичок (однак „інвестиційні“ можна!) і т. д. Обставина, що державний бюджет вийнятий зпід права декретування не має значіння, бо коли бюджет не ухвалений, а сойм розвязаний, уряд може робити видатки й побирати доходи в межах минулорічного бюджету (як тепер на основі новелі конст. з 2.VIII. 1926.). Декрети президента можуть бути видавані лише за підписом (крім самого президента) голови ради міністрів і міністра справедливости, себто під декретами не треба підписів усіх міністрів, як досі. Декрети тратять силу, якщо не будуть предложені соймові після 14-ти днів по його скликанні. Колиж їх предложено в тому часі соймові, то не вимагають затвердження соймом і не можуть бути ухилені самою ухвалою сойму, як досі бо всякі зміни або ухилення декрету вимагають окремого закона. Новим і суттєвим правом президента є (у проєкті) „право вета“. Президент не мусить підписати ухваленого соймом і сенатом законопроєкту (як згідно з обовязуючою конституцією), лише може звернути ухвалений законопроєкт соймові з домаганням нового його розгляду, а цей розгляд може відбутися найшвидше щойно в слідуючій звичайній сесії (себто слідуючого року). Лише коли сойм і сенат вдруге даний законопроєкт абсолютною більшістю законного числа голосів (223 в соймі і 76 в сенаті — при повному числі сенаторів) приймуть, або сам сойм прийме вдруге даний законопроєкт більшістю 2/3 всіх послів (296 гол.), тоді президент має закон підписати й оголосити. Ба, але й і тут він має ще вихід: розвязати сойм і сенат і на ділі уневажнити їх двократну ухвалу. Таким чином право вета є абсолютне.

Президент наказує щорічний побір (набір) рекрута в рямках останнього устійненого контингенту (отже не треба щороку окремого закона). Зменшений контингент може бути ухвалений в законодатній дорозі лише на внесок уряду (навіть одноголосна постанова сойму без ініціятиви уряду остала би без значіння). На ділі віддає це президентові повноту влади в ділянці військовій; слід додати, що президент іменує старшин усіх ступенів, ґенерального інспектора армії, начального вожда і т. д. Таксамо в закордонній ділянці нове право президента не лише заключати, але й ратифікувати умови (договори) з чужими державами (крім торговельних і митних) дає президентові цілком вільну руку в царині закордонної політики. Нове право президента припинення всякого карного поступування перед правосильністю присуду, дає йому широку інґеренцію у вимір справедливости.

Про загальні зміни — в слідуючому числі.

**Пос. д-р І. Блажкевич.**



## Культурне єднання чи асиміляція?

**На маргінесі зїзду російських і українських пролетарських письменників у Москві.**

В першій половині лютого ц. р. відбувся в Москві, як це ми вже згадували, спільний зїзд українських і російських пролетарських письменників. Зїзд цей мав за завдання зближити до себе одних і других письменників, наладнати культурні звязки між Україною і Російською Республикою та закріпити їх при допомозі видавництв: українських літературних творів у російських перекладах в РСФРР і навпаки: російських в УСРР. (Ці останні, тоб-то російські, і без того заливають Україну). Приїзд пролетарських письменників з України до Москви був обставлений відповідною парадною формою та був широко розреклямований.

Одначе сам зїзд не мав би вже такого великого значіння, якщо він носив би формальний характер товариського конвенансу. Та річ у тім, що він перетворивсь у своєрідний літературний, що так скажемо, плебісцит пролетарських письменників над справою завдань літератури і зокрема над справою завдань української літератури, самозрозуміло, пролетарської.

На зїзді проголосили російські й українські комуністичні письменники — а вони, як відомо, монополізують тепер не тільки літературу, але й її розуміння, її зміст і шляхи — спеціяльні ідеольоґічні декларації. І саме ці декларації кажуть, що московський зїзд не був виплившом товариського конвенансу, а пекучою потребою комуністів. Словом, комуністи потребували того зїзду на те, щоби на ньому закріпити та заманіфестувати перед світом єдність шляхів, змісту та завдань пролетарської літератури без огляду на те, яку вона має зовнішню форму, то значить, без огляду на те, в якій мові вона виходить на світ.

Пригляньмося тим деклараціям. **Луначарський**, не тільки російський пролетарський письменник, але й впливовий комуніст і народній комісар освіти РСФРР, сказав між іншим, що вже минули ті важкі для української культури часи, коли вона відчувала на собі важкий гнет царського режіму і могла дихати вільніше тільки поза межами царської імперії. „Тепер — казав він дословно — центр ваги та тяжіння перенесено на Радянську Україну й тепер закордонні українці дивляться з тугою на УСРР, бачучи її відродження“. Російському царатові пощастило затримати розвиток культурного обличча України і перекрутити те обличча, „лишаючи щілинки тільки для прояву цього обличча в блазенстві, в т. зв. малоросійщині“. Тепер справа стоїть зовсім інакше. Українська література переживає розквіт. На доказ цього подає Луначарський цифрові дані про книжкову продукцію, яка, як це видно з надрукованої у нас вчора постанови ЦК КП(б)У, стоїть досить кепсько. Далі каже, що на російську мову з української майже нічого не переложено, бо росіяни більше цікавляться анґлійською буржуазною літературою ніж українською пролетарською та стверджує: „Між нами **все ще лишається рів і тепер через нього вперше прокладається міст. Ми тепер серіозно обмірковуємо ті заходи, що привелиб до взаїмного зближення культури України та РСФРР**“.

Отже комуністи серіозно продумують тепер над засобами зєдинення української і російської пролетарської культури та зведення їх під один внутрішньо-ідейний знаменик. Цього не сказав виразно Луначарський, але це підкреслив дуже яскраво український літературний мурин, пролетарський письменник **Епік**, в імени всіх українських пролетарських письменників. „Сьогоднішня зустріч — казав Епік (у своїй, затвердженій політбюром компартії, промові) — письменників двох визволених жовтневою революцією народів, двох рівноправних(?) культур — **потверджує наші спільні завдання щодо утворення пролетарської інтернаціональної культури**“. („Комуніст“ з 13. II. 1929).

Крім того появилася в пресі з нагоди того зїзду ще й окрема декларація українських пролетарських письменників, в якій читаємо: „Делеґація з радістю стверджує, що завдяки утвореній

російськими товаришами обстановці братерського контакту та співробітництва, **особливож завдяки глибокій увазі, приділеній делегації** (україн. пролетарських письменників — Ред.) **провідними партійними та радянськими органами СРСР,** приїзд українських письменників до Москви набув значіння **найбільшої епохальної події,** що зібється на всьому подальшому ході культурного і революційно-літературного будівництва і України і РСФРР, і всіх націй і народів СРСР, раніше пригнічених російським царатом та буржуазією, **а тепер тих, що налагоджують братерський контакт та обєднують зусилля у процесі утворення щодо змісту і щодо соціяльного напрямку одної культури. Хай живе єдина радянська соціялістична культура! Хай живе комуністична партія, проводир на шляхах культурної революції!"**

Ось правдиві завдання того „епохального зїзду". Коли пригадаємо собі велику літературну дискусію, що тягнулася на Україні біля двох літ, коли візьмемо на увагу кинене перед двома роками гасло Хвильового: „геть від Москви" і „орієнтація на психольогічну Европу" — то зрозуміємо, чому комуністи зорганізували московський зїзд і чому українські пролетарські письменники визнали в своїй декларації провідником у своїй літературній праці **політичне бюро політичної партії** (ніде більше в світі не стрінете такого явища, щоби політична партія посягала на провід у літературній творчости!).

Цей зїзд дійсно епохальний, але не для інтенсифікації вільної, національної української літературної творчости, але навпаки: він епохальний в історії нашого народу як ще одна спроба опанування і підчинення Москві українських культурних процесів, він епохальний тим, що викривлює шляхи свобідного вияву українського творчого духа, епохальний тим, що витискає на українські культурні змагання московське пятно та під плащиком інтернаціоналізму натягає їх насильно на московське копито. Декларація недвозначно каже, що українські та московські і які хочете письменники і мистці мають творити **одну пролетарську культуру як щодо змісту, так і щодо соціяльного її напряму.** А те, що література, наприклад, буде в ріжних мовах, як зовнішних шатах, не має для комуністів істотного значіння, бо для них найважніше зміст і тенденція, які мусять бути комуністичні. Це є звичайна культурна асиміляція, це хитро придуманий замах на творчі сили української нації, це спроба звести їх унівець. Бо не можна забувати, що правдиві непроминаючі культурні цінности родяться тільки тоді, коли нема ніяких штучних перешкод для вияву творчої сили людського духа, коли нема насильства над творчими процесами. В випадках їх наявности всяка творчість є скривленою, випаченою і тим самим скороминаючою. В даному випадку на українські культурні змагання наложено комуністичний каганець, що без сумніву творчі змагання нашого народу припізнить, а бодай викривить.

---

# Закарпаття.

### Чехізація поступає!

Із найновіших закарпатських пресових органів виходить, що наступ чехізації на шкільному полі в останніх часах на Закарпатті сильно скріпився. І „Свобода", і „Русскій Вѣстникъ", і інші газети переповнені дописами-протестами проти чеських шкіл, які ростуть як гриби по дощі по закарпатських селах — звичайно для дітей жидівських крамарів і чеських урядовців та тих наших людей, що від них так чи інакше залежні. Між іншим „Свобода" протестує дуже рішучо проти неправного перенесення молодого учителя Шимановського з Ужгороду на далеке село, яке, як каже, сталося тому, що він вів хор у селі Доманинцях біля Ужгороду, яке на днях обновило в себе чит. „Просвіти". Згаданого учителя перенесено без ніякого слідства, розділюючи його ось так від жінки, яку перенесено теж до якогось села на глухій провінції. Таких фактів, доказів „братерського" відношення чехів до освітніх змагань нашого народу, є очевидно богато.

### Як підтримують нашу культуру.

На відбутому 26. січня ц. р. в Ужгороді освітньому зїзді при участи 37 делегатів від ріжних культурних та культурно-освітніх товариств і установ вибрано виконавчий комітет, а при ньому потворено комісії: літературну, відчитову, мистецьку, то-що. Цей виконавчий комітет має займатися керуванням цілої культурно-освітньої роботи на Закарпатті. Цей зїзд ухвалив дати на театрально-просвітню діяльність допомоги, а саме: по 30.000 чеських корон товариствам: „Просвіті", ім. Духновича, східно-словацькій театральній трупі та 10.000 чеських корон Польґарову товариству (мадярони), тому, що цей мадярський театр дістав уже на цей рік субвенцію. Тут слід зазначити, що театр „Просвіти" дістав у 1927 р. 170.000 ч. к. субвенції, в 1928 р. двічи по 30.000 ч. к. (вже лиш наслідком політичної інтервенції), а на цей рік добився ледви 30.000 ч. к. Варто ще замітити, що русофільське „Общество ім. Духновича" дістало теж 30.000 ч. к. на театрально-освітні цілі, хоч ніякого театру воно не веде

### Ужгород модернізується.

В Ужгороді мають бути вибудовані вже в найближчому часі водопроводи. — Одночасно пражська фірма Коблем і Данек закупила ужгородську електрівню, яку хоче розбудувати так, аби вона могла обслуговувати Ужгород, Мукачево, Севлюш і Берегово з околицями. Переведення тої електрифікації малоб коштувати 70 мілїонів ч. к.

---

**Присилайте негайно коляду та списки громад і гуртків, що колядували на „Рідну Школу", щоби втягнути їх у загальний список повітів і громад, який ладить до друку Головна Управа „Рідної Школи" у Львові, Ринок ч. 10.**



## ЗАМІТКИ і ВІДГУКИ.

# Французько-бельґійський воєнний договір.

Ще не затерлося враження, викликане ревеляціями Стіда в „Ревю оф Ревюс" про меморіял Ґренера, а вже сколихує всю світову пресу нова сензація воєнно-договірного посмаку. Голяндський „Утрехт Даґебляд" оголосив текст французько-бельґійського воєнного договору, заключеного в літі 1927 р. між Францією й Бельґією. Не вважаючи на льокарнеський пакт, обі договірні сторони беруть за увагу можливість війни на заході й тайним договором зобовязуються поступати спільно.

На випадок війни Франції з Німеччиною або з якоюнебудь державою, підтримуваною в якийнебудь спосіб, Бельґія зобовязується віддати до розпорядимости Франції всю свою воєнну силу. Договір розтягається не лише на рейнську границю, але й на всяку іншу. Бельґія зобовязується виставити армію щонайменше в кількости 600 тисяч людей. Колиб війна велася на бельґійській території, то Франція спішить з допомогою з 1.200.000 армією. Мобілізація відбувається негайно без попереднього порозуміння. Ґенеральні штаби обох армій піддержують постійні звязки і щонайменше раз у рік відбувають спільну конференцію. Договір обовязує 25 літ. Коли не буде виповіджений на рік перед скінченням договірного речинця, автоматично продовжується на дальших 25 літ. Договір є — очевидно — тайний.

В поясненні до заключеного договору вясовано, що під противниками Бельґії треба розуміти Німеччину й Голяндію, а під противниками Франції — Німеччину, Італію й евентуально Еспанію. В інші подробиці оголошених пояснень до договору не вдаємося.

Враження цих ревеляцій було досить велике, хоч — зовсім природно — договірники й їх союзники та симпатики стараються всіми силами відібрати їм признаки правдоподібности. Французький й бельґійський офіційний комунікат якнайрішучіше дементує правдивість голяндських ревеляцій. Також льондонське бюро Райтера зазначує, що британському урядові нічого невідомо про французько-бельґійський воєнний договір.

В Америці тільки висловлюють надію, що відомість про цей договір не відповідає дійсности. Французькі кола зазначують, що крім французько-бельґійської військової конвенції з р. 1920, зареєстрованої в Союзі Народів, не істнує ніякий інший договір між Францією й Бельґією.

Очевидно, офіційні чинники є на те, щоби дементувати *тайні* договори, однак ті заперечення не мають переконуючої сили. На всякий випадок

---

МИХАЙЛО ДРАГАН.

# Мистецький подвиг.

Серед помітного заінтересування справами економічними і просвітними проходять в нашім громадянстві мистецькі події зовсім непомітно. Громадянство наше стоїть на тому степені розвою, що не відчуває ще потреби мистецького корму, через те події ті бувають у нас так рідко. Все таки находяться люди, що їм мистецтво не є зовсім чуже і наслідком того час до часу приходиться занотувати події й факти, що свідчать про деякі наші досягнення і на тому полі. Останньою мистецькою подією і то подією незвичайною, є іконостас і стінна декорація в молитвенниці Духовної Семинарії кисти Петра Холодного і долота А. Коверка.

I.

Хто знає, як малюються у нас останніми часами іконостаси і церковні стіни, той мусить признати, що поява нових мальовил П. Холодного є небуденною подією. Девятнацятий вік ще дотепер у нашім церковнім мистецтві є з малими вимками майже порожньою картою. Поза перемальовуванням на ріжні лади ріжними мазунами солодко-бездушних монахійських взорів, а в останніх часах мізерних копій з Васнецова та ріжних плитких вишивково-рушниково-полтавсько-малоросійських декорацій (свого роду побутовщина в мистецтві) — нічого замітного у нас не повстало. Перервались традиції високого византійсько-українського стилю на початку XVII. в. західними впливами, що давши декілька дійсно інтересних іконостасів і Богородчанським закінчивши та ще у XVIII. віці дещо трохи інтересного видавши, в XIX. віці стали зовсім плиткими формою і порожними змістом. На зміну мистецтву прийшло грубе ремесло. І аж Модест Сосенко потрапив оживити забуті, присипані порохом віків мистецькі досягнення часів, що своїми традиціями сягали ще княжого періоду державної України, — той Сосенко, що лишив по собі таку перлу, як церкву в Славську (Скільщина). До тої висоти в церковнім мистецтві у нас від тоді ніхто вже не сягнув. Черговим досягненням того покрою треба вважати останні мальовила П. Холодного.

Ролю придніпрянської еміграції у нашому галицькому мистецькому житті нераз уже підчеркувано і почесне місце в тій ролі П. Холодного було відзначене. Не маю я наміру в нинішній короткій часописній нотатці з приводу останніх мальовил П. Холодного давати характеристику його творчости, а хочу лише відзначити те, в чому лежить вага і значіння оцих його мальовил для артиста і для нас.

II.

На кожній з виставок, улаштовуваних Гуртком Діячів Українського Мистецтва, в іконах і вітражах Волоської церкви бачили ми щораз то кращі спроби у П. Холодного повороту до старих византійсько-українських традицій. Вже з завдатком пошукувань в тім напрямі приїхав він до Галичини з Вел. України, намалювавши в 1916 р. „Дівчину і паву". Натрапивши в Національнім Музею на неоцінені скарби ікон XV.—XVI. віків, під їх впливом рішучо пішов дорогою, на яку схилився Віанний ніякий мистець, до якого напрямку чи школи він належав би, не може пройти мимо збірок Нац. Музею, бо в тих на око дуже скромних і обірваних іконах міститься так богато творчих потенцій, що кожний артист знайде там своє і богато дечого такого досконалого, що нелегко йому буде на ту висоту піднестись*).

Іконостас в молитвенниці Духовної Семинарії є доказом того, як глибоко зумів П. Холодний відчути красу нашої старої ікони і заговорити по свойому до нас її формою. Одначе мальовила П. Холодного лише формою византійські, змістом вони зовсім нові, новочасні. Під цею византійською стилізацією криється сучасне змагання до виразу експресіоністичних течій европейського мистецтва. Тим для нас і важний його іконостас, що артист у нашій рідній одежі потрапив подати глядачеві нові змагання сучасних часів.

Досьогочасні наші „византіністи" в мистецтві були звичайними копістами византійських взорів, від себе не вносили вони майже нічого. В противенстві до них стоять М. Сосенко і П. Холодний. Для них византійський стиль є лише засобом, формою, якими вони стараються виявити і сконкретизувати своє власне сучасне світоприймання. Не так легко можна знайти синтезу таких віддалених двох мистецьких стилів. До яких вислідів дійшов М. Сосенко, не місце тут ближче

*) До речі: По наших селах нищиться і пропадає богато ще чудових старовинних ікон, що сповнялиб мистецько-культурну місію і сталиб доступні для науки, будучи в Нац. Музею. Щораз-то частіше попадають вони тепер в невідповідні приватні, деколи навіть ворожі руки, або при невідповідній „реставрації" тратять всяку вартість. Зрозуміння діла є лише в нечисленних одиниць

важко усунути підозріння, що в добі пропаганди розброєння й льокарненського пакту все-таки істнують тайні воєнні договори.

—o—

## Ромунські відвідини.

Ромунський міністр закорд. справ Міронеску провів кілька днів у Варшаві, розглядаючи з польськими державними мужами низку питань, що цікавлять обі союзні держави. Член демократичного уряду Маніва спрямовує у першу чергу свої кроки до польської столиці, щоби після підписання протоколу Літвінова й ратифікації пакту Келльоґа перед світом заманіфестувати ромунсько-польську дружбу.

Не дасться заперечити, що Польща підчас переговорів з Москвою віддала Ромунії велику прислугу. Тому й зрозумілою є ромунська вдячність для Польщі. Посідання Бесарабії є на довший час забезпечене, а трівога з того приводу усунена. За цю поміч для свого союзника Польща вимагає еквіваленту. Розмір цих вимог є досить широкий. В першу чергу Ромунія мусить повести протекційну політику супроти дрібної польської меншости на Буковині, ставлячи її в упривілеєне становище. Опісля мусить „утемперувати“ свою внутрішню національну політику, не перевищуючи польських зразків, запозичуваних в ради-годи від „ліберального курсу“ Братіяну. Польща головним чином вимагатиме безоглядної ромунської піддержки в національній квестії на тереві Ліґи Націй. Що під тим оглядом прийшло до повного порозуміння, це ясне. Перед представниками преси заявив Міронеску, що в справі нац. меншостей він є того погляду, щоби нічого не змінювати в дотеперішній меншостевій практиці Ліґи Націй. Мовляв, досьогочасна опіка нац. меншостей в Союзі Народів є вповні достаточна. Найкраще було би, колиб меншости управильнювали свої відносини безпосередньо із заінтересованими урядами чи державами.

Крім цього Ромунія мусить дати Польщі якусь реальну відплату за дипльоматичну допомогу, а нею може бути в першу чергу поширення польських впливів на Чорне Море. В тому напрямку буде тепер підсилена польська господарча експанзія. Розуміється, тим чином хоче Польща усунути, а щонайменше зменшити німецькі впливи, заінстальовані в Ромунії у висліді останньої закордонної позички й визначної участи в ній Німеччини.

Польща бажалаб також довести до ромунсько-мадярського порозуміння, маючи на меті втиснути Ромунію через Будапешт в орбіту італійських впливів і причинитися до створення цінкого ланцюга від Адріятика до Балтику.

Поза маніфестацією польсько-ромунської приязни, якої свідками були ми напротязі останніх днів, скривається ціла низка важливих питань, актуальних для польської політики.

—o—

## Еволюція польської східної політики?

Колишній пепесівський журналіст, а тепер начальник східнього відділу в міністерстві закорд. справ Т. Голувко — по реляціям жидівського „Наш-ого Пшеґльонд-у“ — виступив у Варшаві з доповідю на тему московського протоколу. Як відомо, цей польський дипльомат належить до „стопроцентових пілсудчиків“. Отже висловлені ним погляди є не лише його особистими поглядами. З його доповіді, як реляціонує „Наш Пшеґльонд“:

*„довідалися ми вкінці, що „орієнтаційна“ ідеольогія того табору в останніх літах перейшла глибоку еволюцію. Прелеґент сказав без обиняків, що з точки погляду державних інтересів Польщі радянський уряд є найвідповіднішим для неї російським урядом. Кожний інший уряд, який повстав би на румовищах більшовизму, мусів би розпочати з Польщею територіяльні спори, як на виленському відтинку, так і на фронті „Всхолдней Малопольскі“. Таким чином п. Голувко вінець повернув фантастичні перспективи „розлупування“ радянської держави на низку нових незалежних держав, а головно закинув плян відірвання від Москви України, яка на думку деяких утопістів могла би перетворитися в „національну“ державу, залишаючись в границях, устійнених рижським трактатом.*

Таким чином зліквідовано орієнтаційні спори, які повстали підчас війни і продовжувалися також після заключення рижського трактату. В таборі пілсудчиків, що проголошували „федерацію“, остаточно побідила ендецько-вшехпольська концепція, розвинена й уґрунтована Ст. Ґрабським про порозуміння зі Совітами. Бебістичний табор, який у внутрішній політиці: національній, соціяльно-економічній, культурно-уніфікаційній і всякій іншій в 90 проц. здійснює ендецьку програму, під деяким оглядом у практиці її навіть перевисшуючи, приймив ту програму й відносно східного фронту закордонної політики. Бо з територіяльної точки погляду більшовицький уряд творець рижського трактату й московського протоколу, є справді найвідповіднішим для сучасної Польщі урядом.

## Антисемітизм в СРСР.

Російська еміґрантська преса, яка полює на прихильність жидівської фінансієри, від якогось часу приводить менші й більші докази на зріст антисемітизму в СРСР. Зовсім природно, що ці антисемітські квітки залюбки визбирує жидівська преса, розкидуючи їх по всьому світу. В чомуж проявляється той антисемітизм?

Еміґрантський „Соц. Вестнік“ подає, що в краснопрісненському районі істнує, як — врештою всюди, комсомол, а в ньому панує не лише хуліґанство, але й антисемітизм. В комсомольських клюбах ведуть дебати на тему створення окремих чарунок (ячейок) і клюбів для жидів, бо „вони (себ-то жиди) нас, руських уважають дурнями: нехай вони всі розумні збіраються разом“. Є й комсомольці, які по вулицях виспівують антисемітські „частушки“ як нпр.:

„Електріческая конка
Переехала жідьонка,
Палучілаcа маца,
Лямца-дріца, гоп-ца-ца“!

Буває, й що учні в піонірському віці йдуть вулицями з червоним прапором, викрикуючи „Далой, далой пархатих, далой, далой жідов“! У школах засновують кружки „без політики“, до яких не приймають жидівських учнів.

Антисемітизм проявляється і серед верхів. У розгарі боротьби Сталіна з троцькістами, коли робітники не могли зрозуміти, в чому річ, їм пояснювали: „Таж опозиція — це жиди: Троцький, Зіновєв, Каменєв, Радек, Бєленький. Вони хотять викинути всіх русских, і Рикова, і Калініна“. І тоді робітники голосували проти опозиції. Часто траплялося, що навіть на прилюдних зібраннях докладчики виступали проти жидів: Троцького, Зіновєва й Каменєва. А найцікавіше, що в президіях таких зібрань сиділи теж жиди і мовчали. А починали протестувати й обурюватися, аж виходячи із зібрання.

Що такі прояви антисемітизму є можливі це ясне, але що їх малюнком російська еміґрація не придбає симпатій жидівської фінансієри, — це певне.

## Комерціялізація німецьких репарацій.

Одним з головних і найважніших питань світової господарської політики після великої війни є без сумніву питання дефінітивного управильнення німецьких репарацій, себто воєнного відшкодування, що його покорена Німеччина має заплатити побідним союзникам. Як важне це питання та як тяжке до вирішення, бачимо хоч би з того, що вже десять повоєнних літ воно тягнеться червоною ниткою в міжнарод. господ. політиці, було предметом нарад чи не кожної більшої господ. конференції після війни, але й досі остаточно не вирішене.

Версайський договір-диктат означив це відшкодування прямо астрономічним числом 132 міліярдів золот. марок, а вже в короткім часі після підписання договору кожному було ясно, що виснажена і господарсько знищена Німеччина ніколи не зможе таких сум заплатити. Самозрозуміле, що довжник, тобто Німеччина, старався при кожній нагоді подиктоване відшкодування обнизити а з другої сторони союзники старалися довжника примусити респектувати їх диктат і витиснути з нього що лише дасться.

Плян Доза, на якім міжнарод. господ. круги і правительство союзників покладали надії, що остаточно вирішив скомпліковане питання репарацій, предвиджує їхнє сплачення в 62 літах в аннуїтах по 2.5 міліярда зол. мрк., що представляє само собою відсотки і амортизацію 41 міліярдів зол. мрк. Плян цей Німеччина акцептувала, а після звітів ґенер. аґента репарацій Паркера Джільберта виповнила досі точно всі зобовязання, які взяла на себе приняттям того пляну. Всежтаки будуччина для союзників непевна. Зручною і доцільною політикою стараються німці переконати союзників, що їхнє народне господарство не знесе в теперішніх обставинах таких фінансових тягарів, та що лише в тім випадку моглиб і на дальше повнити свої зобовязання колиб союзники позволили їм на дальші і дальші

---

тим займатися. Холодний не завершив ще своїх пошукувань на шляху византійського стилю і не устійнив ще своїх мистецьких катеґорій. В його творчости нема ще одностайно видержаної стилевої єдности. Боротьбу двох світів, двох стилів, можна прослідити в його церковнім і, що так скажу, „світськім“ мистецтві. В церковнім держиться він византійського стилю, а у світськім належить по більшій части до постімпресіонізму, що схиляється до експресіонізму. Цим я зовсім не хочу приніжувати цю чи ту сторону медалі творчости П. Холодного. Талант великого мистця і тут і там не дозволяє нам один рід його мистецтва ставити понад другий. Навпаки, це значить, що П. Холодний — жива людина, яка хоче знайти свою власну дорогу, свою власну форму і свій зміст у свойому мистецтві. Дорога пошукувань ніколи не йде простою лінією. А що артист стоїть одною ногою в східній, а другою в західній культурі, — то тим більше він український мистець, бо від віків українське мистецтво — це творча синтеза двох культур. І саме найкращими картинами й іконами П. Холодного є ті, де він дає свою власну синтезу у згоді з віковими традиціями українського мистецтва. Тим Холодний для нас великий мистець. Не став він, як одні з наших мистців, простим копістом византійських взорів неоживленого, але лише віджитого мистецтва, і не потонув, як інші, в могучих хвилях моря сучасного західно-европейського мистецтва. Його творчість — це вислів духа української культури. Творчість П. Холодного навязує розірвану нитку традиції українського мистецтва і визначує плятформу і шляхи для майбутньої нашої мистецької творчости. Лише те мистецтво має позитивну вартість, що пливе з глибин духа народу. Такими були всі відомі великі мистецтва західно-европейських народів, — таким мусить бути і наше, коли хоче бути великим.

III.

Невеличкі розміри молитвенниці не дозволили на будову високого іконостасу, але це зовсім не перешкодило арт.-різьбареві А. Коверкові дати прекрасну в пропорціях і формах архитектуру. Як Холодний, так і Коверко черпав із матеріялів Нац. Музею. Можна сміло сказати, що такої стилевої, солідно і з великим артистичним смаком викінченої різьби не має ні один з наших нових іконостасів, хоч їх в останні часи немало збудовано по всіх усюдах Західної України. З чистого, немальованого кедрового дерева, зі скромним золоченням лише капітелів і баз колюмн і деяких плетінкових орнаментів у видержанім византійсько-романськім стилю, робить він якнайкраще враження. Царські діяконські ворота на взір наших старих взорів є невеличкі на тлі більших дверних отворів, подумані чисто декоративно, без натуралістичних тенденцій в наших барокових і сецесійно-еклектичних іконостасах, де наслідується справжні двері і закривається весь прохідний простір. Відповідно до згаданих отворів може не треба було заповнювати верх іконостасу декоративною ажуровою різьбою виноградної лози із дещо тяжкою, попід стелею рівною листвою. Порожний отвір був би давав більше легкости й воздуху, як цього й вимагає цілість іконостасу. В плетінкові орнаменти вміло вплетені тризуби і герби Шептицьких.

Стильову єдність з іконостасом має рівнож піднебесне з чудовими головками колюмн.

(Докінчення буде.)

полекші і виголи як на економічнім так і на со-
літичнім полі. Однак союзники, а головно Фран-
ція не мають великої охоти до дальших уступок
в користь Німеччини і тому шукають способів,
щоби паралізувати німецьку репараційну полі-
тику. В тій цїли зібралася 11. п. м. в Парижі
комісія експертів-знатоків репараційного питан-
ня, на якій є заступлені всі заінтересовані дер-
жави, тобто Франція, Англія, Німеччина, Італія,
Японія, Бельгія і Спол. Держави. Праці цеї ко-
місії, яка поставила собі за ціль остаточне і де-
фінітивне вирішення проблему репарацій, про-
довжаться через два місяці, а хід її нарад має
характер строго довірочний. Навіть заступники
найвпливовішої світової преси не були туди до-
пущені. Ясне чому — хід нарад і становище по-
одиноких держав, заступлених на конференції
моглиб часто мати небажаний вплив на їх фінан-
сове і грошеве господарство.

З нагоди цеї конференції виринуло на сто-
рінках світової преси знов давне питання комер-
ціялізації німецьких репарацій. Що під тим тре-
ба розуміти, і які наслідки малаб така фінансо-
ва операція для союзників як вірителів, а для
Німеччини як довжника?

Комерціялізацією німецького довгу малаб
бути осягнена переміна довгу держави супроти
держав, тобто Німеччини супроти союзників, в
довг Німеччини поодиноким приватним особам
без огляду на їх народність і державну прина-
лежність. Після пляну Доза дала Німеччина со-
юзникам на забезпечення правильного умор-
зовання довгу і відсоткової служби т. зв. промисло-
ві облігації, за які ручить німецький промисл, а
т. зв. залізничі облігації, за які ручать німецькі
союзні залізниці. В дійсности ті облігації не були
ще емітовані ані пущені на світовий торг, вони
представляють собою під цю пору довг німецької
держави державам союзників як наслідок про-
граної війни. У випадку комерціялізації воєнно-
го вірпкодування емісія згаданих облігацій му-
сілаб бути таки дійсно переведена, а кожна з
держав вірительок перебрала би замісць спла-
чення довгу якусь скількість тих облігацій, які
відтак кинулаб на торг і розпродала на біржах.
В той спосіб довжник остав би той сам, але в осо-
бі вірителя зайшлаб основна зміна. На місце
кількох держав-вірительок прийшлиб сотні і ти-
сячі приватних одиниць-вірителів, які викупи-
либ ті облігації на біржах. Держави-вірительки
забезпечили би собі таким чином ту часть репа-
рацій, яка була їм признана, а Німеччина як і
перед тим мусілаб покрити відсоткову службу
та рік річно після принятого пляну означену
скількість облігацій вильосувати і сплатити го-
товими грішми, з тою ріжницею, що замісць дер-
жавам платилаб приватним капіталістам. Таким
чином політичний довг змінився би на звичай-
ний торговельний довг. Одначе така розвязка
має деякі слабі сторони. Яке становище зайнялиб
би світові біржі, колиб на торзі появилися зга-
дані облігації? Чи знайшлиб вони досить охочих
купців на ті облігації, що мають на собі знамя
політичного характеру? З черги приходить пи-
тання, чи капіталова потенція континентальних
бірж є така сильна, щоби могла абсорбувати в ни-
нішніх обставинах, при перевантаженні торгу,
такі суми навіть тоді, колиб емісія була переве-
дена постепенно?

Становище Німеччини як довжника є від-
носно комерціялізації репарацій — самозрозу-
міло — негативне. Політичний довг як такий, не
має так точно означеного поняття як торговель-
ний довг. Політичний довг може бути змінений.
Заінтересовані держави, довжник і віритель, мо-
жуть погодитися, речинці сплатности поодиноких
рат можуть бути продовжені, а навіть на якийсь
час вдержані. Довжник має можність перегово-
рювати, торгуватися, вимагати і осягнути всякі
як економічні так і політичні полекші, може ви-
єднати частинне скреслення довгу, а в найкра-
щім випадку навіть його анулювання. Все те є
можливе, коли мова про довг політичний, при чім
на господарське життя і кредит держави-довжни-
ка не має воно найменшого впливу. З хвилею,
коли дійшло до комерціялізації, ситуація зовсім
зміняється. Торговельний довг не може бути
змінений, він точно зафіксований і закріплений.
Держава-довжник не має більше можности в тім
напрямі переговорювати або щонебудь змінюва-
ти ні з державою-вірителем ні з приватними осо-
бами власниками облігацій. Приватний капіта-
ліст, який свої грошові средства інвестував в ті
облігації, зробив це в довірі до довжника, що він
буде платити йому щорічно якийсь дохід у формі
відсотків а при евентуальнім вильосуванні запла-
тить йому повну ціну облігації. Держава-дов-
жник мусить точно повнити свої зобовязання,
бо інакше прийшло би неминуче державне бан-
кротство.

Становище, яке відносно комерціялізації за-
йняли союзники, ще не зовсім ясне. Після всякої
правдоподібности вони зголосились би на комерці-
ялізацію тоді, колиб їм була забезпечена з репа-
рацій така сума, яка вистарчила би на амортиза-
цію їхніх політичних довгів в Америці. Інакше
знайшлись би союзники в скрутнім положенні в
хвилі, колиб Унія зажадала такої самої фінан-
сової операції для себе, а вже з моральних моти-
вів не могли би вони відкинути того, чого самі
домагались і одержали від Німеччини.

Дефінітивне вирішення тієї проблеми є в ру-
ках Півн. Амер. Унії, а саме: чи зголиться вона
вмістити на своїм торзі бодай частину німецьких
облігацій і чи знижить свої вимоги супроти со-
юзників так, щоби німецькі репарації зрівнова-
жилися з воєнними довгами, що їх союзники ма-
ють в Америці? Від цего союзники відступити не
можуть, а колиб Унія на це не зголилася, вислід
паризької конференції був би дуже пробле-
матичний.

А яке становище займе Америка? Досі Унія не хотіла счеркнути з воєнного довгу союзників ні одного цента, а вперто і рішучо обстоювала його повне сплачення разом з відсотками. Можливе, що Америка займе тепер інше становище. Вже факт, що іменувала одним із своїх заступників на згадану конференцію І. П. Морґана, шефа найсильнішої банкової орґанізації світа і чоловіка, якого думці і голосови прислухуються не лише всемогучі фінансові круги Америки, але й сам амер. уряд, дає до думання, що тим разом Унія задумує виступити зі своєї резерви і рішучо сягнути до проблему воєнних довгів.

Інж. М. Колтунюк.



## По широкому світі.

Гувер закінчує склад свого кабінету. Державним секретарем Сполучених Держав буде Стімсон, секретарем внутрішніх справ Уільбер, а Мельон від фінансових справ.

Німецький уряд заборонив державним урядовцям бути членами орґанізації „Сталеві шоломи".

Аманула погрожує, що наступатиме на Кабул.

В анґльо-східній Африці панує голод, спричинений наїздом саранчі.

У Штетині арештували 7 німців і одного поляка, обвинувачених у шпигунстві.

## Мін. Міронеску відїхав.

Дня 27. лютого відїхав із Варшави румун. мін. закорд. справ Мінореску. На двірці прощав його мін. Залеський і вищі урядовці мін-ства. З мін. Мінореску поїхав ром. пос. Давіла і польський пос. у Букарешті Шембек.

—o—

# Конституційна дебата в соймі.

На вступі засідання сойму 27. лютого маршалок відчитав склад бюдж. комісії, до якої на попереднім засіданні відіслано внесення в справі потягнення міністра скарбу перед держ. трибунал. Марш. сказав, що згідно з 6. уст. закона про держ. трибунал комісія має зложити соймові внесення або про ухвалення постанови, що ставить міністра в стан обвинувачення або про відкинення внесення. Комісія повинна дати міністрові нагоду подати пояснення устно або на письмі, а крім того може переслухувати свідків і знавців і розглядати документи, що торкаються справи.

З черги палата приступила до дальшої дебати над внесенням ББ в справі зміни конституції. Пос. Баґінський (Визв.) каже, що проект відсуває населення від впливу на уряд. Признання влади бюрократії ломить рівновагу права та зміряє до здобуття слухняного парляменту. В теперішніх межах Польща не вдержиться, коли населення від неї усунеться. Позитивні предложення клюбу бесідник поставить за кільканацять днів. Основою їх буде оборона невязаного парляментаризму, можливість контролі уряду та відповідальність кермуючих чинників. Колиб боротьба перенеслася поза парлямент, то Визволене цю боротьбу приймає і вірить, що побідить. Пос. Радзівіл (ББ), навязуючи до слів передбесідника, сподіється, що боротьба розіграється в парляменті і буде це боротьба ідей. Живемо в часах, коли богато говорять про пацифікацію і любов народів. Це є радше зі страху перед поразкою, ніж з братньої любови народів. Маємо сусіда, що явно каже, що хоче відібрати нам мирними засобами часть території. Тому мусимо призадуматися над вн. умовинами, в яких має йти ця боротьба. Проект ББ передбачує жертву з боку парляменту та партій. Цієї жертви жадаємо для добра загалу. Одинокий спосіб для забезпеки інтересів держави бачимо в признанні великих уповажнень і прав вибраному плебіскитом президентові держави. Всі критики трактують проект відірвано від польської дійсности. Щодо підписів на проекті то будучий історик скаже, що це велика сила приневолила тих людей поставити їх там, а саме добро держави. І нині теж сойм не піде за тими, що накликують відкинути проект у 1-ім читанні, але разом із бесідником голосуватимуть за відісланням проекту до комісії.

В імени **Українського Клюбу пос. д-р Дм. Левицький** зложив таку заяву:

Висока Палато! В імени Українського Клюбу маю честь заявити отсе: До стилізації конституції польської Річипосполитої надто великої ваги взагалі не привязуємо, бо з досвіду знаємо, що найбільш істотні ліберальні постанови теперішньої конституції в практиці не були супроти горожан-українців приноровлювані або й були явно насилувані. Конст. закон з 17. березня 1921 р. приняв за основу держ. організації принцип нац. держави, заперечуючи справжній етнічний характер польської Річипосполитої в теперішніх її кордонах. Та, приймаючи систему парл. демократії, закон цей бодай теоретично давав нагоду українському населенню боротися за свої права й інтереси на парл. терені. Внесення на зміну конституції, зголошені клюбом ББ, має дві головні цілі: непомірно збільшити владу президента й унеможливити раз на все боротьбу нац. меншостей за свої найістотніші права, при чому ще більше підкреслює незгідний з дійсністю виключно польський характер польської держави. Проект ББ — це спроба повернути до системи автократії, це перекреслення всяких принципів демократії та парл. здобутків цивілізації в сусп. життї. Це спроба закріпити теперішній ненормальний фактичний стан і спроба зовсім закнеблювати уста представникам українського населення навіть у законодатних палатах. Тому голосуватимемо за відкиненням цього проекту.

Пос. Ліберман (ППС) сказав, що проект ББ проголошує владу одиниці над народом і відповідальність нар. заступників перед урядом, бо на бажання міністра справедливости мусить бути посол поставлений перед держ. трибунал, а цей може відібрати йому мандат. Від першої хвилі свого відродження польський парляментаризм стрічається лише з ненавистю, не давали йому спокійно працювати. Бесідник думав, що погорда для сойму скінчиться, коли цю трибуну пошанують. Поляки мають право протиставитися проектові, бо він хоче з Польщі зробити військову сатрапію, а свій модель бере від Бісмарка. Бісмарк говорив, що міністри відповідальні перед цісарем, а цісар перед Богом. Проект ББ каже, що міністри відповідальні перед президентом, а президент пред Богом, а все інше мусить мовчати, слухати, платити податки і не противитися. Тому народні маси зроблять усе, щоби цей проект не став законом. Пос. Врона (Стр. Хл.) заявив, що його клюб ставить внесення на відкинення цілого проекту.

На цьому відложено дискусію над проектом ББ до найближчого засідання і приступлено до дискусії над новелізацією декрету про устрій судів. Після дискусії, мін. справедливости Цар спротивився внесенню, яке переносить право іменування гродських суддів на президента держави. На цьому перервано наради. Найближче засідання в пятницю.

—o—

## Експозе марш. Пілсудського.

Сенатська скарб.-бюджетова комісія приступає 28. лютого до дискусії над бюджетом міністерства військових справ. У тих працях візьме участь марш. Пілсудський та при цій нагоді виголосить експозе в справі ресорту мін-ства військових справ.

## Мін. Залеський іде у Женеву.

Дня 1. березня іде до Женеви на березневу сесію Ради Ліґи Націй мін. Залеський. З ним іде шеф секретаріяту Шумляковський, нач. виділу міжнародніх устроїв Тарновський, шеф. прес. виділу Літавер і керовник меншостевого виділу Дембіцький.

## Склад держ. трибуналу проти мін. Чеховича.

До держ. трибуналу, який евент. має розглянути справу мін. Чеховича, складається з 12 членів (8 із сойму і 4 з сенату). Із сойму: Белявський (нар. дем.), Богуцький (ББ), Рачинський (конс.) Шуманський (Визв.), Томашевський (ППС), Любович (ББ), Олесницький (укр.) і Ледніцький. З сенату ген. Желіговський, б. віцемін. Бек, проф. ун. Бальцер і б. сен. Новіцький.

ВІДГУКИ ДНЯ.

## „Місс Европа" — жидівка!

Богато галасу наробила свого часу справа вибору „Місс Европи" — себто найкращої жінки в Европі. Кожний нарід мав претенсії до шастя, деякий вислав свою кандидатку, але тільки один — мадяри, був вибранцем долі. Дочка палкого чардаша і соняшної пушти вийшла побідницею на міжнародніх змаганнях, покриваючи свою батьківщину славою, а чужі батьківщини сумом.

На кілька днів перед вирішенням конкурсу, польська преса, безсторонно як завсіди, вирішила, що найкрашою є місс Польща. Чому?!... Бо була полькою і походила просто з Варшави, а таких прикмет не мала ніодна з учасниць.

Але чи жюрі переочило це при оглядинні кандидатки, чи може стояло під впливом заграничної українсько-пруської пропаганди, досить, що не признало варшавянці пальми першенства.

Почесний титул дістався мадярці. За титулом пішла слава, а тепер ще підуть і гроші. Сотки фотографів, кінооператорів і торговців живим товаром напевно товпиться під дверми вродливої мадярки, а листоноси двигають цілі оберемки любовних листів від міліонерів, поетів і інших варятів з женихальними пропозиціями.

А „місс Европа" сидить собі в розкішнім будуарику, всміхається до всіх і — як пише „Слово Польске" — колишеться як пальма.

Це порівнання з пальмою видалося підозрілим „Нашому Пшеґльондові", який, як відомо, по польськи пише, а по жидівськи думає. Адже пальми ростуть і в Палестині! Ануж ця пальма теж звідтам перешеплена...

Кореспондент тієї ґазети дістався по тяжких трудах до мадярської пальми і на свою радість і на вдоволення „Нашого Пшеґльонду" і на шастя цілого вибраного народу довідався, що „місс Европа" — „тиж од нашей вири".

— Чи було відомо на Мадярщині перед вашим вибором, що ви жидівка? — спитав пальму кореспондент.

— Думаю що ні! — відповіла білява дочка чорнявого Ізраїля.

(Я особисто, також так думаю і уявляю собі дурні міни мадярів!)

— Що думаєте робити в будуччині? — питав далі кореспондент.

— Хочу вийти замуж!

— Чи за жида?

— Так! Тільки за жида. І то за ґарного і... богатого.

Після такої відповіди кореспондент не мав уже сумніву, що перед ним сидить автентична жидівка. Глянув на себе в зеркалі, помацав портфель, вітхнув і попращався. Нічим не підходив на мужа „місс Европи".

Що „місс Европою" виберуть жидівку, це не було знову таке несподіване, якби на око видавалося. Нинішні такі часи, що „хрестіянинові" тяжко виграти з жидом. Чи це буде справа коршми, кооперативи, концесії чи конкурс краси. На це складаються ріжні причини, з яких найважніші є три: 1) гроші, 2) гроші, 3) гроші.

Але якби там з тією імпрезою не було, думаю, що тепер усі держави, які брали участь у конкурсі, певно дуже вдоволені.

Раз, що Мадярщина не може бути занадто горда, а друге, що в них самих родиться сумнів. Ануж їхні вибранки теж мойсеєвої віри?! Ніяким способом не можна цього пізнати, хіба що красуня сама признається.

Колиб був конкурс на „містера Европа", — така помилка булаб абсолютно неможлива.

Галактіон Чіпка.

---

**Сім міліонів українців у Польщі мусить дати для „Просвіти" в ювилейному 11 році сім міліонів членів. Вклад лише два золоті.**

---

# З Румунії.

### Чи поширення прав української мови?

„Час" довідується, що румунський проект адміністративної реформи передбачує, що при ґубернаторові кожної провінції будуть істнувати провінціональні ради, які будуть вибрані на 4 роки. Офіціяльною мовою нарад провінціональної ради буде румунська мова. Членам цеї ради, які належать до одної з національних меншостей, дозволено буде виголошувати промови в матірній мові. Рада буде сходитися двічи в рік, в надзвичайних випадках може губернатор скликати раду на надзвичайну сесію.

### Шевченківське свято в Чернівцях.

Шевченківське свято в Чернівцях відбудеться цього року в неділю дня 10. березня ц. р. в 12. год. вполудне в „Музичній Салі". Свято має мати такий характер, як це було перед війною. Промову виголосить сенатор д-р Володимир Залозецький. Хор „Кобзаря", змішений новими силами до числа 60 співаків, виконає між іншим великий твір Лисенка до слів Шевченка „Бють пороги". Оба наші академічні товариства „Чорноморе" і „Запороже" рівнож беруть активну участь у святі. Згадатиб ще про співучасть п-і Г. Василашко, яка в минувшім році укінчила з відзначенням музичну академію у Відні і яка виступить на святі з повним сольовим репертуаром.

### Український концерт в Кишиневі.

В суботу 23. лютого відбувся в Кишиневі другий концерт українського хору під батутою композитора Н. Бойченка. Дохід з цього концерту призначений на допомогу голодуючим бесарабцям. Перший концерт, що відбувся 3. м. м., мав щодо музикально-мистецьких вимог найкращий успіх, який можна зареєструвати за останні роки в Кишиневі. Н. Бойченко, автор опери „Україна", вміє надати навіть слабшим композиціям такі модерні музикальні відтінки, які не лише підносять їх вартість, але й роблять оріґінальними. Н. Бойченко прибув до Кишинева з Італії, де тішився великим успіхом. Кишинівські українці переговорюють з ним, аби він лишився на довший час в Кишиневі. Коли Бойченко дасть свою згоду на це, тоді влаштований буде й Шевченківський концерт у Кишиневі.

---

**Громадяни! Поголовним членством дамо доказ перед світом нашої свідомости і національної гідности. Тому мерщій в ряди членів „Просвіти".**

---

# НОВИНКИ

— **Барометр скаче.** У вівторок відвідала нас відлига. Люди поважно ждали на весну. З дахів капало, а хто не мав кальош, відчув добре, що під ногами не сніг, а вода. У полудне було 4 степ. тепла. Під вечір накрапав дощик, а пізніше сніжок. Через ніч прийшов мороз і в середу вранці було 7 степ. морозу. Дрібненький сніжок паде від кількох годин рівномірно та густо, вкриваючи все білим рядном. Учорашня праця сторожів, що очищували хідники, пішла надаремне. Все починається наново: праця очищування трамвайних шин, залізничих шляхів і клопоти з комунікацією та вугіллям.

— **З Наукового Інституту в Берліні** повідомляють нас, що 1-го ц. м. відбувся там відчит д-ра К. Чеховича п. з. „Погляди Потебні на національність".

— **У Львові крадуть.** Львівські вломники не дармують; за одну ніч забрали зі складу шкір на вул. Собіського 12 краму на 3.000 зол., а з ткальні „Волокнополь" матерій на 9000 зол. — Арештували бувшого управителя маєтку в Сушині Вел. Романа Левицького, який набирав від ріжних землевласників позички на вексель або гроші на вирівнання їх рахунків і з цього жив хитромудро.

— **Двірець у Брюховичах.** Пишуть нам: Невеличкий будинок стації в Брюховичах поділений на дві частині: одну займають бюра, друга — виарендована під ресторан. Власник ресторану всіх, які не приходять їсти або пити, викидає зі салі. На великій веранді, що імовірно належить до нього, він помістив свій магазин зі столами та кріслами і іншим господарським майном і замкнув її на ключ. Для пасажирів лишається невеличка веранда в три метри ширини і сім довжини. У такі морози, як цьогорічні, велика сила народу, що жде годинами на поїзд, мусить тиснутися у цій кімнатці, а решта, що туди не влізає просто стояти на дворі.

— **Ріжні вістки.** Наслідник анґл. престола Уельський князь продає на ліцитації свою конюшню, бажаючи більше уваги присвятити державним справам. — Найбільший вулькан Гавайських Островів Кіляуза почав вибухати. — Над Буенос Айрес пройшла велика буря, що знищила телефонічну та телеграфічну комунікацію між Монтевідео і Ріо де Джанейро; кілька домів завалилось. — У Льондоні померла мати відомого французького фільософа Берґсона, лавреата Нобля. — Помер франц. композитор Андре Мессаже, бувш. директор опери, автор численних балетів, оперетток і опер. — Чарлі Чаплін затроївся поважно мясом. — У Гаврі пропали з музею три образи, обезпечені на 100.000 дол.: „Жебрак" Муріля, „Імператор" і „Цісарева" Тінторета. — Париська поліція подає таку статистику: в 1928 р. згинуло на вулицях від нещасливих випадків 278 осіб у центрі, а 241 на передмістях; 68 проц. — піші, 18 проц. — шофери, 43 проц. — жертви власної необережности.

— **Овочі освіти.** У Чорткові Старім учень 6 кл. Адам К. стріляв до себе з револьверу під серце, знеохочений шкільною наукою.

— **Буковинський директор.** У черновецькій „Хліборобській Правді" ч. 10. находимо допис з Берґомету над Серетом про тамошнього директора школи Степана Брагу. Місцеві пишуть, що цей жонатий педагоґ використовує своє становище супроти учениць, яких кличе до своєї канцелярії і там використовує їх невинність. Дівчат, що вкриваються соромом звільняє зі школи. Його апетити сягають і поза школу і „неодна сільська молодиця та дівка знає про нього оповісти цікаві річи".

— **Шведи з України вертаються до Швеції.** 800 шведських селян, яких предки осіли на Україні 250 літ тому, ще в добі взаємин Швеції з Україною, рішили аж тепер вернутись на батьківщину. Вони жили досі над Дніпром у селі Гамаль Свенскбі, яке оснували тоді, коли з царського наказу мали право там осісти. Вони заховали досі свою віру та мову і завели зразкове господарство. Нові умовини радянського устрою не дають їм змоги продовжувати своєї праці і після довгих заходів вони дістали дозвіл повороту до Швеції на перехідний час, щоби звідти переїхати в Канаду, бо в Швеції землі обмаль.

— **Карієра Ліндберґа.** Американська преса повела останніми часами кампанію за тим, щоби Ліндберґа призначили міністром воздухоплавства. Куліджу якби у відповіді на ці голоси підписав декрет з призначенням Ліндберґа членом ради міністерства торговлі для справ воздухоплавства. Рідко коли який молодець, завдяки своїй сміливости дійшов до такого високого державного становища, яке не має нічого спільного зі сміливістю і спортом, а домагається фахової освіти та досвіду.

— **Страшний пакет.** Директор шпиталю Ґрасія в Барцельоні дістав почтою добре зачинений пакет. Відчинивши його, найшов там дві відрізані голови двох немовлят. Поліція не в силі попасти на слід, звідки і ким пакет висланий з Мадриду.

— **Православний комуніст.** Читаємо в „Рабочей Москві" з 17. лютого ось що: Кондратєв, кондуктор трамваю в Москві — партійник. А все-ж свою новонароджену дитину він, як не сам особисто, то через підставні особи, носив хрестити до церкви. Вибрався буцім-то в гостину на Воробіїві гори, а при воротах дому передав сина на руки хресного батька (комсомольця) і хресної мами (учениця совітської „сьомилітньої школи"). — Ти партійний, а хрестиш дітей? — дивувались сусіди. — Нічого не знаю. Це бабська справа. Жінка хрестила. А коли добре випив і осмілився, заявив щиро: „Чейже не лишу сина бісурманом, нехристом... Православні ми, чи ні?"

— **Анґлійці і злочини.** У Льондоні радили загальні збори товариства „Національна рада громадян", які звернулись до міністра гіґієни з цікавою пропозицією. А саме: уряд повинен нарадитись над питанням, чи не слід було би ввести в Анґлії закону, що вроджених злочинців, безнадійно недужих і божевільних треба каструвати, щоби цим охоронити анґлійський нарід від виродження, а суспільність від здичіння обичаїв. Цю заяву підписали визначні вчені, лікарі і три епископи.

— **Примхи моди.** Американське жіноцтво починає заводити на вулицях Ню Йорку нову моду. До доброго тону належить, коли жінка вміє прилюдно скрутити собі папіроску. У крамницях появились спеціяльні дамські паперці, навіть окремі машинки, що допомагають у цьому мистецтві, жіночі папіросниці, а навіть торбинки з тютюневим капшуком. Яких проявів жіночого руху діждемось ми ще перед своєю смертю?



---

**Громадяни! Памятайте, що скріпленням основ „Просвіти" скріплюємо належитий розвиток народнього життя. А зробимо це як члени „Просвіти".**

---

# Дописи.

ЛУЦЬК. *(З культурно-освітнього поля.* В останньому часі в Луцьку троха заворушилися. При участи місцевих пань-українок переведено збірку в користь незаможних учнів місцевої української гімназії. Гурток артистів й аматорів поставив на дохід цих-же учнів у міському театрі пєсу „Чумаки", яка як на Луцьк, пройшла дуже добре. Гімназія одержала 400 зол. Не обійшлося без деяких луцьких особливостей. Сталося так, що батьківський комітет гімназії опинився в руках реґіоналістів, яким якось не везе: до чого ні прикладуть рук, усе під ними завмирає. Гурток артистів мав намір дати виставу на користь батьківського комітету, та той виявився таким бездільним і мертвим, що артисти кинули його, взяли ініціятиву в свої руки й виставили пєсу „Чумаки" безпосередньо на користь гімназії.

Таксамо завмерло й церковне брацтво. Одно-
го голову усунуто, другий, як кажуть, сам усу-
вається. Обіцяного реґіоналістами затвердження
статуту все нема та нема. А тимчасом є цікава
новинка. Цими днями наказано держ. адміністра-
цією дякові й дириґентові братської церкви й за-
разом б. голови негайно виїхати за межі Волині з
забороною оселитися в деяких інших прикордон-
них воєвідствах (він [illegible]). Це викликало за-
гальне здивування. Більш безбарвної в політич-
ному відношенні людини, як цей дяк, здається,
й не знайти. Якаж причина його виселення? Ні-
хто не знає. Почали збирати підписи, ходити до
представників влади, та, здається, дяк таки му-
сить виїхати. На просвітянському полі теж де-
який рух. Утворилася бібліотечна секція, на ко-
ристь якої д-р М. Левицький прочитав цікаву
лекцію на тему: „Анабіоза (не життя й не
смерть“). Підсекція фізичного виховання 23. лю-
того влаштувала вечірку. З ініціятиви ради
„Просвіти“ утворився комітет до влаштування
Шевченкового свята: комітет склався з представ-
ників усіх місцевих освітніх і господарських ін-
ституцій. — Але найбільш помітною подією в
житті „Просвіти“ є з'їзд представників її філій,
який відбувся 24 лютого. Це якби прелюдія до
близьких загальних річних зборів, спроба ґрунту
й настроїв села. З 80 філій прислали своїх пред-
ставників усього 26. Але з'їзд був характерним і
непозбавленим інтересу. Програма складалася
з трьох точок: справоздання з діяльности ради
за минулий рік, справоздання про стан філій і
плян праці. В першій точці дано справоздання
про загальну працю „Просвіти“ та про атаки на
неї збоку преси й ініціяторів клюбу „Рідна Ха-
та“, яка має намір виконувати всі функції „Про-
світи“ плюс (через сільські філії) вчити селян
грати в лото, біліярд і карти і т. д. Цю ніби-то
„Рідну Хату“ схарактеризовано, як інституцію,
що має завданням розбити просвітянську роботу
й збільшити народню темряву за гроші невідомо-
го походження (за саме помешкання заплатила
6 тисяч зол.). До цієї-же точки відносяться ін-
формації члена ради п. посла Власовського про
шкільне питання на місці і на парляментарному
ґрунті. Несмак викликала характеристика шкіль-
ного законопроекту Укр. Парлямент. Репрезента-
ції, як невдалого, що його „представник мініст.
освіти легко розбив“. Це вже було трохи від не-
смачної „політики“, домішки до освітнього пи-
тання. — Найбільш гострим моментом був виступ
голови й одного з членів ради (доклядчика) про-
ти дописів про луцьку „Просвіту“. В цій справі
принято резолюцію одного з членів зборів досить
рішучого й широкого характеру. А перед цим
ухвалено резолюцію загального характеру, за-
пропоновану радою, яка акцептує діяльність ра-
ди в цілому й в деталях. Вона також складається
з закликів до дисципліни, улаштовання курсів
для неграмотних, ширення кооперативного знан-
ня й співпраці з кооперацією, до пропаґування
ідеї поступового сільського господарства й т. д.
Подаємо тут лише голі факти, не роблячи з них
жадних висновків. — *Лучанин.*

**ДРОГОБИЧЧИНА.** *(З просвітного й ко-
оперативного руху).* Читальня „Просвіти“ і Ко-
оператива в селі Раневичах винаєндували в
1928 р. площу від громади Раневичі за річним
чиншом найму по 5 зол. під будову дому і, не
вижидаючи затвердження цього контракту
Повітовою Радою, вибудували собі спільний
дім. Повітова Рада в Дрогобичі відмовила
ухвалою з 5/10 1928 ч. 6472 затвердження по-
вищого контракту. Староство з Дрогобича
приказало 12/10 1928 до чч. А 16620 державній
поліції здержати будову й донести, хто її без
будівельного консензу виконував. А коли ді-
стало від неї повідомлення, що докінчували
по ночах цю будову робітники Іван Мішко,
Іван Михаць, Михайло Юзефів, Стефан Спо-
дарь і Осип Гладкий, але на приказ началь-
ника громади Яця Крайчика остаточно запе-
рестали докінчення, то на основі § 11 розп. з
20/4 1854 староство засудило їх 18/1 1929 до
ч. К 12360 на кари по 20 зол. за непослух
війтові — без його переслухання. Від тої кари
відкликалися засуджені до окружного суду в
Самборі, боронячися тим, що приказові повин-
увались. Повищі товариства і досі не дістали
на письмі дотичної ухвали Повітової Ради в
Дрогобичі, щоби могли дім розібрати або
внести рекурс до Воєвідства від ухвали Пові-
тової Ради.

---

## Нові книжки й журнали.

### ЖУРНАЛИ.

**Поступ**, вістник літератури й життя Львів, лютень 1929. Ч. 2. Р. IX. Зміст: Б. Гомзин: Негідь. Г. фон Ле Форт: Гимни до Церкви. В. Матісен: Годинник. В. Лімниченко: За віщо? А. М. Поезії. О. Бать: Травневі польські події в історичній перспективі. Р. Зубик: 300-літній ювилей заснови львівської почти. І. Гладилович: Ідея і тактика. Католицька діяльність Сіґрід Ундсет. Б. Монкевич: Бій під крутами. Місячна хроніка. Бібліографія. Літературні замітки. З природи й техніки. Посмертна згадка.

**Учительське Слово**, орґан „Взаїмної Помочи Українського Учительства“. Львів, марець 1929 р. Ч. 3. Р. XVII. Зміст: Завернімо з лихої дороги. В обороні українського учительства. Вісти Окр. Відділів. Оживім оселю. Оголошення.

**Світло**, популярно-науковий літературний журнал. Ню-Йорк, лютий, 1929. Ч. 2. Р. II.

**Sprawy Nardowościowe.** Czasopismo poświęcone badaniu spraw narodowościowych. Warszawa, grudzień 1928 r. Nr. 6. Rok II. Treść numeru: 1) Tadeusz Wałek-Czernecki: Czynnik narodowy w starożytności. 2) Dr. A. Krysiński: Liczba i rozmieszczenie Ukraińców w Polsce. J. Bornstein: O działalności żydowskich gmin wyznaniowych w Polsce. Kronika. Mniejszości narodowe w Polsce. Kwestje narodowościowe na terenie międzynarodowym. Z Instytutu Badań Spraw Narodowościowych. Recenzje.

---

**60-літній ювилей „Просвіти“ відсвяткуємо найкраще, коли всі від „мала до велика“ станемо її членами. Тож спішіться зі зголошеннями в члени, надсилайте вкладки й іншим пригадуйте.**

# ОГОЛОШЕННЯ

## Театри.

**Великий Міський Театр:**

Четвер 28-го, г. 7·30 веч. „Княжна долярів“, оперетка.

Пятниця 1-го, г. 7·30 веч. „Юліян Станиславович“, песа на 3 дії А. Цвіковського (премієра).

Субота 2-го, год. 3. попол. „Марія Стюарт“.

Субота 2-го, г. 7·30 веч. „Княжна долярів“.

## Кіна.

„Аполльо“: „Голгофта кохання“.

„Лев“: „Адютант“ (Замах на царя) з Можухиним.

„Оаза“: „Ягоди вулиці“.

„Палас“: „Карієра сучасного молодця“.

„Фатаморгана“: „Атлянтида Беноа.

## Програма радіо.

### Пятниця 1-го.

**Париж** (1744). 12·30. Концерт. 15·45. Концерт. 2·30 Радіоконцерт.

**Льондон** (358). 13·10. Органи. 21·00. Симфонічний концерт. 23·45. Фортепян. концерт.

**Берлін** (475·5). 16·30—18·00. Орхестра 20·00. Легка музика.

**Ляйпціг** (361·9). 16·30. Німецька камеральна музика 18 в. 20·00. Симфонічний концерт.

**Гамбург** (391·6). 16·15. Орхестра цитристів. 20·00. Симфонії Моцарта.

**Франкфурт** (421,3). 19·30. Радіоорхестра.

**Мюнхен** (536·7). 16·30. Легка музика. 21·05. Радіоорхестра.

**Відень** (519,9) 11·00. Легка музика. 20·05. „Земля“ комедія і джезбенд.

**Варшава** (1385,7). 17·55—18·55. Орхестра з „Морського ока“. 20·15. Концерт Фільгармонії.

**Краків** (955). 18·50—19·10. Всячина.

**Познань** (336,3). 17·55—18·50. Музика П. Чайковського

**Москва** (1450) 10·10. Опера. 20·00. Літературна пятниця.

### Субота 2-го.

**Льондон** (358). 21·10. Смичкова орхестра 23·30. Музика до танців.

**Берлін** (475,5). 17·30. Відчит про Ніцшого і Ваґнера. 21·00. Радіокабарет.

**Відень** (519,9) 11·00. Музичний квартет 17·35. Легка музика. 19·30. „Брати Стравбінґер“ оперетка.

**Мюнхен** (536,7) 16·00. Тріо. 19·5. Фортепяновий концерт. 20·05. Веселий вечір.

**Париж** (1744) 18·30. Пате. 21·00. Музика до танців.

**Москва** (1450). 10·10. Російська музика. 19·00 Популярний концерт.

**Ляйпціг** (361,9). 20·00. Опера „Дон Жуан“.

**Варшава** (1385,7). 15·50—16·45. Грамофонова музика. 21·00. Легка музика.

**Познань** (336,3). 19·15. Інтерлюдія музична. 22·30—23·30. Орхестра балалайок.

**Вильно** (455,9). 19·00. Веселий фейлетон.

## ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

**Львівський Співацький Гурток „Сурма“** при материнім Товаристві „Просвіта“ у Львові повідомляє членів про Загальні Збори, які відбудуться в суботу, дня 2. березня 1929 р. о год. 7. вечером в салі Бібліотеки Т-ва „Просвіта“ у Львові, Ринок ч. 10. II. пов. з слідуючим порядком денним: Вибір диригента старшини Гуртка. — **М. Коцко**, голова. **Д. Довганик**, секретар. 1—1

**Звичайні Загальні Збори Т-ва „Сила“** відбудуться в неділю дня 3. марта 1929 р. о год. 3 пол. у власній домівці при вул. Краківській ч. 17. Порядок нарад звичайний. — **о. Каштанюк**, голова. 1532 1—1

**З Товариства „Каменяр“ в Пшібрамі.** В лоні Кружка українських гірничих і гутничих студентів „Каменярі“ у Пшібрамі Ч. С. Р., виникла думка створити професійне обєднання українських гірничо-гутничих організацій та вже покінчивших студії з цих фахів, себто українських інжинірів гірників та гутників. Мета такої організації повинна бути зрозуміла кожному українському громадянинові, тимбільше інжинірові. Такі фахові організації мають усі народи, тільки у нас нема такого обєднання і через те наші фахові сили розпорошені в цілому світі. На думку ініціяторів осідок цеї організації повинен бути у краю, найкраще при Українськім Технічнім Т-ві у Львові. Для переведення в життя цеї справи виринає потреба скликати установчий з'їзд, що виробив би статут, вибрав управу та намітив плян праці на найближчу весну. Просимо товаришів у краю, що покінчили студії в Пшібрамі заняться дальшим веденням започаткованої справи.

**Надзвичайні Загальні Збори „Союзу Українок“ у Рівному** відбудуться 17-го березня в год. 4. попол. в помешканні Союзу.



За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. В друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.